

Russiýa Ukrainada näme isleýär?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Russiýa Ukrainada näme isleýär? RUSSIÝA UKRAINADA NÄME ISLEÝÄR?



Dost-doganlyk goňşa eýe bolmagyň ýeke-täk ýoly Ukrainanyň ýaragsyzlandyrylmagy we nasistlerden arassalanmagydyr

Soňky hepdelerde bir ýanda Russiýa, beýleki bir ýanda ABŞ we NATO-nyň arasyndaky dartgynlylyk Moskwanyň özüne resmi we aýratynam baglaýjy howpsuzlyk çäreleriniň üpjün edilmegine gönükdirilen teklipleri kabul etmegi kesgitli görnüşde ret etmelerinden gelip çykan görnetin ýokarlanmalar bolup geçdi.

Moskwanyň öňe sürýän esasy talaplary NATO-nyň gündogara tarap giňelmeginiň önüni almak, rus serhediniň golaýlaryna hüjüm ediji ýaraglary ýerleşdirmekden gaça durmak, bileleşigiň Ýewropadaky harby mümkinçiligi, Russiýa bilen NATO-nyň arasyndaky ikitaraplaýyn gatnaşyklar, hyzmatdaşlyk we howpsuzlyk babatdaky baş kararnamanyň gol çekilen 1997-nji ýylyndaky ýagdaýyna dolap getirmek üçin goýlan kepillikleriň berilmegidir.

Ukrainanyň NATO bileleşigine alynmagyň özi bileleşigiň harby düzüminiň Russiýanyň serhedine ýakynlaşmagyny aňladýar, munuň özi bolsa amerikan raketalarynyň Moskwa baryp ýetme wagtynyň birnäçe minuda inmegi diýmekdir!

Kiýew doktrinasynda Ukrainanyň Russiýa Federasiýasynyň

aýrylmaz bölegi bolan Krymdaky gözegçiligini giňeltmegi özüne wezipe edip goýandygyny, Ikinji jahan urşunda Ukrainadaky faşistik tarapdarlaryň ýurtda gitdigiçe agramyny artdyrandygy faktyny-da gözden salmaly däl.

Aýratynam Ukrainanyň NATO goşulmagynyň Russiýa üçin howp döretjekdigi we Russiýany NATO bilen hasaplaşma itjekdigi görnüp duran zat.

ABŞ-nyň we NATO-nyň Russiýanyň hödürleýän wariantlaryna beren jogaplarynda Moskwanyň talaplary görmezlige salyndy, gaýtam täze agzalaryň NATO kabil edilme azatlygy prinsipiniň aşagy çyzylady.

Wladimir Putin günbatarly kärdeşlerine deň we bitewi howpsuzlyk prinsipiniň birnäçe halkara resminamada ýer alan, beýleki döwletleriň howpsuzlygyny güýçlendirmezlige borçlulygy öz içine alýandygyny ýatlatdy.

Russiýanyň Prezidenti 1949-njy ýyldaky şertnamasynyň 10-njy maddasyna laýyklykda, NATO-nyň başga ýurtlary agzalyga çagyryp biljekdigini, emma hiç bir ýagdaýda olary kabul etmäge mejbur däldigini nygtady.

Günbataryň gyzyly ýykda geçmeginiň howplary baradaky öwran-öwran duýdurandygyna garamazdan Russiýanyň Prezidentiniň beren ähli duýduryşlary ýer tutmady.

Günbatar Moskwanyň üstündäki güýçli basyşa parallelde täze sanksiýalary kabul edip ykdysady basyşy-da güýçlendirdi.

Russiýa bilen Günbataryň arasynda aňrybaş derejä ýeten dartgynlylyga Ukrainadaky ýagdaýyň ymykly ot alyp tutaşmagy urna boldy.

Kiýew hak-hukuklaryny gorap öňe çykan Donesk we Lugansk respublikalarynyň rus dilinde gürleýän we ýanalmalara sezewar bolan ilatynyň üstündäki güýçli basyşyny artdyrdy.

Radikal millietçiler reaksioner pikirlerine goşulmaýanlara garşy haýbat atyjylykly howplary abandyryp ugradylar. By respublikalaryň ilatly punktlary has köp bombalanma uçramaga başlady we munuň netijesinde birgiden weýrançylyklar boldy, ýönekeý ilatdanam wepat bolanlar az bolmady.

Kiýew hötjetlik bilen Minsk şertnamasyna eýermegi, şeýle-de Donesk we Lugansk bilen gepleşikleri geçirmegi ret etdi.

Kiyewiň Krymyň Orsyýete meýletin birikmegini ykrar etmezligini bolsa agzap oturmagyň geregi-de ýok.

Russiýada bolup geçen zatlaryň barsynyň Günbataryň neonasistik toparlanmalary gylawlandyryandygy, ukrain topragynda agressiw we rus garşydaşlygyny edýän režim döretmäge gönükdiren sekiz ýyllyk syýasatynyň netijesidigi baradaky pikir berkedir.

Hadysalar şeýle bir ýagdaýa getirdi welin, Ukrainanyň Prezidenti ýurduň günorta-gündogaryndaky rus dilinde gürleýän ilata adamlar däl-de sürüler diýip başlady.

Putin bu adamlara arka durmasa watansöýüjilik paradigmasy güýçlenen rus halkynyň gözünden düşmegi mümkindir.

Putiniň nukdaýnazaryndan yza dolanyp bolmajak menziliň geçilmegine, Ukrainanyň çaltlyk bilen NATO goşulmagyna, Russiýany ýok etmek maksady bilen bileleşigiň harby düzüminiň Ukrainada ýerleşdirilmegine azajyk wagt galandygy görnetin we gutarnykly ahwala geldi.

Köp wagta çenli rus liderliginiň hasaplary syýasy we diplomatik usullara esaslanýardy. Emma Günbatardan gelen güýçli basyş, hususanam ABŞ-nyň we NATO-nyň dik temeklilik edip Ukrainany modern ýaraglar bilen üpjün etmäge başlamagy harby önüni alyş çäreleriniň üstünde oýlanyşmagy talap etdi.

Russiýanyň Ýaragly Güýçleri günbatar araçäklerine golaý ýerde (we doly kanuny) okuw-türgenleşikleri geçirdi, emma goňşulara berilen bu signala düşünen bolmady.

Ýurduň daşyndan dolandyrylýan ukrain döwlet ýolbaşçylary Russiýa bilen Günbataryň arasynda täsirli we tarapsyz tampon döwlet bolmak üçin dörän altyn pursaty umytsyzlyk bilen gaçyrdylar.

Ýurtlarynyň umumy taryhynyň, etniki we medeni ýakynlygynyň bolan uly gündogar goňsusy bilen gatnaşyklarynda agressiwleşip, özlerini düýpsiz girdaba atdylar.

Şular ýaly şertlerdäki Russiýa arasynda garry-gurtularyň, aýal-ebatlaryň we çagalaryň bolan Doneskdir Luganskdan gelen bosgunlara gapysyny açdy.

Gelen ýüz müňlerçe raýaty Russiýanyň oba-şäherlerinde ýerleşdirmek üçin gerekli taýýarlyk işleri görüldi. 21-nji fewralda Donesk we Lugansk respublikalarynyň ýaşaýjylaryny

goramak için yolbaşçylarynyň talaby we Russiýanyň Mejlisiniň goldawy bilen Wladimir Putin bu respublikalaryň garaşsyzlygyny ykrar edýän kararnama gol çekdi.

Şol bir wagtyň özünde Putin «Russiýa Ukrainanyň territorial bitewiligini goramak üçin mümkin bolan hemme zady etdi. Emma barsy biderek» diýip nygtap geçdi.

Şindi dostluk, hyzmatdaşlyk we ikitaraplaýyn kömegi öz içine alýan iki şertnama tassyklandy.

Bu işler çak edilşi ýaly Günbataryň we Ukrainanyň döwlet yolbaşçylarynyň ruslara garşy nutuklarynda artyşa sebäp boldy. Edil şu ýerden başlabam Russiýa özüne garşy garaşylmadyk hüjüm howpuny howpsyz ýagdaýa getirmek üçin has düýpli çäreleri orta atdy.

Netijede, 24-nji fewralda Russiýanyň Prezidenti ukrain topraklaryndaky Lugansk we Donesk Halk Respublikalarynyň güýçleriniň goldawy bilen ýaragly güýçlerine maksady Kiyewi parahatçylyga çagyrmak wezipesini ýerine ýetirmek bolan ýörite harby operasiýany başlamaga görkezme bermäge mejbur boldy.

Russiýanyň düýp strategik maksady günbatar çäklerinde özüne zol howp salýan, raýatlaryna we ýerlerinde ýaşaýan rus raýatlaryna garşy ganly jenaýatlary edýän diýdimzor režim däl-de, dostlukly goňşy döwlete eýe bolmak.

Dost-doganlyk goňşa eýe bolmagyň ýeke-täk ýoly Ukrainanyň ýaragsyzlandyrylmagy we nasistlerden arassalanmagydyr.

Beýleki bir ýandan öňe süýşýän rus goşun bölümlerine ýykgynçylykdan we ýönekeý ilata zeper ýetirmekden gaça durmaklary berk tabşyryldy.

Ýaraglaryny taşlap, rus goşunyna garşy hüjümlere goşulmajakdygyna söz beren ukrain harby gullukçylaryna-da öýlerine dolanyp barmaga rugsat berilýär.

Ýörite operasiýanyň baş maksatlarynyň biri-de şäherlere we ilatly punktlara zyýan ýetirmezden Ukrainanyň harby üpjünçiligine berk zarbalary urup seňseletmekdir.

Rus Howa Güýçleriniň operasiýalary umuman ýönekeý raýatlary goramak maksady bilen juda eserdeň we seresaply hüjümleri gurnamak bilen çäklenýär, ýöne ukrain režiminiň ýeňlişe uçrajakdygy ikuşsyzdyr.

Resmi Moskwa garaşylyşy ýaly hernäçe kartlarynyň barsyny orta goýmasa-da, rus goşunlarynyň tutuş ýurduň ýa-da esasy böleginiň üstündäki gözegçiligini ýygjamlaşdyrjakdygyny, Kiýewdäki häkimiýetiň ýakyn wagtda ýykyljakdygyny çaklap bileris.

Çykalga hökmünde ýurduň ilatynyň ähli gatlaklarynyň bähbitlerini göz önüne tutýan, Ukrainany radikal milletçileriň agalygyndan arassalamagy, ýaragsyzlandyrmagy we tarapsyzlyga geçişiň jogapkärçiligini boýnuna alyp biljek halas ediş hökümetiniň gurulmagyny umyt edip bileris.



Witaliy NAUMKIN,
Russiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň ýanyndaky Gündogar ylymlary institutynyň direktory, Moskwa Döwlet uniwersitetiniň Dünýä syýasaty fakultetiniň Moskwadaky Strategik we syýasy barlaglar merkeziniň başlygy.

02.03.2022 ý. Publisistika